

ANGYAL László

Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-európai Tanulmányok Kara
Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet
Nyitra, Szlovákia
langyal96@gmail.com

FÜLEK/FILAKOVO NÉVSZEMIOTIKAI TÁJKÉPE¹

Semiotički pejzaž naziva u Füleku/Filakovu

The Name-semiotic Landscape of Füleku/Filakovo

A nyelvi tájkép szerves részét alkotja a névszemiotikai tájkép, amely a névtáblákon, köztereken lévő feliratokon, különböző felületeken megjelenő tulajdonneveket, valamint a nevekre utaló, neveket kísérő extralingvális jeleket foglalja magába. A névszemiotikai tájkép vizsgálata jelentős adalékokkal szolgál a nyelvítájkép-kutatás számára. A tulajdonnevek vizuális megjelenítése kétnyelvű környezetben utal a hatalmi viszonyokra, a névpolitikára, a nyelvek státusára, a kisebbségi nyelv (magyar) presztízsére. A tulajdonnevek a kulturális örökség részeként a lokális, regionális és nemzeti identitás jelölői. Füleku személynév-szemiotikai tájképére jellemző, hogy a névtáblákon, szlovák és magyar személynévalakok egyaránt előfordulnak. A szlovákos névformák vannak túlsúlyban, de kettős személynevekre is találunk példákat, valamint egyes felületeken a magyar névalakok dominálnak. A helynév-szemiotikai tájképre (elsősorban a helységnevek, utcanevek esetében) a kétnyelvűség jellemző: primér helyen általában a szlovák (államnyelvi) névalak áll, ezt követi a magyar (kisebbségi) névpárja. Az intézménynév-szemiotikai tájkép színes képet mutat: az állami intézmények feliratain (például hivatalok, iskolák) a kétnyelvű megnevezések dominálnak, de egyes intézménynévfajták (például étteremnevek) esetében gyakoribbak az egynyelvű (főleg angol nyelvű) feliratok. Füleken az utóbbi években elsősorban civil szervezeteknek (például *Kétnyelvű Gömör és Nógrád–Dvojazyčný Gemer a Novohrad*) és a város vezetésének köszönhetően gyakrabban jelennek meg magyar nyelvű feliratok, terjed az anyanyelvi névhasználat is.

Kulcsszavak: Füleku, nyelvi tájkép, kétnyelvűség, vizuális nyelvhasználat, névszemiotikai tájkép

1 Készült a Tempus Közalapítvány államközi posztdoktori ösztöndíjának támogatásával. Elhangzott az Újvidéki Egyetem szervezésében a 27. *Egyetemi Nyelvészeti Napok (Nyelv–Társadalom–Elme)* című, 2019. november 12-én megtartott tanácskozáson.

A kézirat megjelenését a 20-170-00025 iktatószámú *Madarsko–slovenský bilingvizmus a jazyková krajina Filakova a Rimavskej Soboty* (Magyar–szlovák kétnyelvűség, valamint Füleku és Rimaszombat nyelvi tájképe) című projekt segítette a Kisebbségi Kulturális Alap támogatásával.

Nyelvi tájkép, vizuális tulajdonnév-nyelvhasználat

A vizuális kétnyelvű tulajdonnév-használat a kisebbségi magyar településeken a nyelvi tájkép részét képezi. Az adott terület, régió vagy városi agglomeráció nyelvi tájképét a hivatalos útjelző táblák, a reklámtáblák, utcanevek, helynevek, kereskedelmi egységek feliratai és kormányzati épületek hivatalos táblái adják (Landry–Bourhis 1997, 25). A névszemiotikai tájképet a névtáblákon, a köztereken lévő feliratokon, különböző felületeken (például falfelületeken, sírköveken, plakátokon, táblókon) szereplő tulajdonnevek, valamint a nevekre utaló, neveket kísérő extralingvális jelek (például embléma, fénykép, rajz, szobor) alkotják (Bauko 2018, 56). A névszemiotikai tájkép az idő, tér, társadalom dimenziójától függően dinamikusan változik. A névszemiotikai tájkép a nyelvpolitika/névpolitika egyik komponense, vetülete, következménye. A névpolitika az állam vagy más, politikai tevékenységet (is) kifejtő szervezet, intézmény által a hivatalos névhasználat befolyásolása céljából kifejtett tudatos tevékenység (vö. Csernicskó 2013, 53).

Célom egy dél-szlovákiai város, Fülel névszemiotikai tájképének jellemzése. A nyelvi tájkép kutatása időszerűnek mutatkozik a vizsgált település vonatkozásában, hiszen a hazai és a nemzetközi kutatások figyelme elkerülte azt.

A vizuális nyelvhasználat kutatása, főképp kisebbségi összefüggésben, egy olyan reflektív nyelvhasználati szemléletet képvisel, mely éppen az odafigyeléssel, a kérdésfelvetéssel jelentős szerepet játszik az egyéni nyelvi viselkedés tudatos alakításában, és kihat(hat) a tágabb környezet nyelvpolitikai alakulására (Tódor 2018, 120).

A megvizsgált település és a gyűjtés módszere²

Fülel Közép-Szlovákia déli részén, a Besztercebányai kerületben, azon belül pedig a Losonci járásban található. A közel tizenegyezer fős város az Ipoly folyamvidékén, a Cseres-hegységtől délnyugatra a Bucsony lábánál a Béna-patak partján, a szlovák–magyar határátkelőhelytől pár kilométerre fekszik. Kiss Lajos a város nevét a *Filke* szóból vezeti le, amely a *Fil* személynév kicsinyítő-becéző képzős származéka. A *Fil* személynév a *Fülöp* ~ *Filep* személynévek családjába tartozik, mint rövidüléssel alak, esetlegesen a *fül* ~ *fil* testrésznévből származik (Kiss 1980, 221). A 2011-es népszámlálási adatok szerint a város lakossága 10 817 fő. A lakosságot 5149 férfi és 5668 nő alkotja. A népszámlálás adatai szerint a lakosság 53,35%-a vallotta magát magyarnak, 28,02% szlováknak és

2 A kutatás az 1/0170/18/12. számú *Menšinová varieta maďarského jazyka na Slovensku* elnevezésű projekt keretében valósult meg.

3,66% pedig romának (a fennmaradó 14,97% egyéb, vagy a népszámláláskor etnikai hovatartozásáról nem nyilatkozott).

Nemzetiség	Férfiak	Nők	Összesen
szlovák	1450	1581	3031
magyar	2706	3086	5792
roma	200	196	396
ukrán	1	1	2
cseh	7	23	30
német	3	1	4
lengyel	2	3	5
szerb	1	0	1
orosz	0	1	1
egyéb	10	2	12
ismeretlen	769	774	1543
Összesen	5149	5668	10817

1. táblázat. **Fülek nemzetiségi összetétele**

Ötszáznegyven településen a Fórum Kisebbségkutató Intézet 2010 nyarán felmérést végzett a magyar nyelv használatáról, és a kétnyelvűséget is megvizsgálták. A kutatás részeként a kétnyelvűség vizuális megjelenésének fotódokumentálása következett, amelyet a Diákhálózat aktivistái bonyolítottak le a Kétnyelvűség Felmérő Körút program keretében. Az emléktáblák, emlékművek, település- és utcanevek, egyéb táblák feliratait és azok nyelvét rögzítették (Bauko 2019, 140). A felmérés eredményeiről *Kétnyelvűség a dél-szlovákiai településeken* című tanulmányában Mrva Marianna és Szilvássy Tímea (2011) értekezett, a gyűjtés tapasztalatairól Orosz Örs (2013) számolt be. Ezek szerint a 10%-os nemzetiségi határnak a Kétnyelvűség Felmérő Körút program 2010-es vizsgálatai alapján Szlovákiában 530 település felelt meg.

Fülek/Filakovo névszemiotikai tájképének feltáráshoz fényképeket készítettem a névtáblákról és egyéb felületekről. A tulajdonnevek közelében nevre utaló extralingvális jelek (például rajz, szobor, fénykép, embléma) is előfordulnak, ezért azokat az adott névvel együtt fényképeztem le. Az adatbázisból (mintegy

kétszáz fénykép) olyan példákat választottam ki, amelyek Fülel névszemiotikai tájképét jól szemléltetik.³ A Fórum Kisebbségkutató Intézet 2013-ban kiállítást szervezett Fülelken a Füleli Vármúzeumban *Nyelvében él a národnostná menšina–Jazyk je srdcom národa* címmel. *A hely nevei, a nyelv helyei: Jelek a térben 4.* című négy nyelvű (magyar, szlovák, angol, francia) kiadvány a kiállítássorozat után jelent meg (Horony–Orosz–Szalay 2012).

1. kép. A nyelvi jogokról szóló füleli kiállítás megnyitója

Személynév-szemiotikai tájkép

A szlovákiai magyarokra jellemző a kettős személynévhasználat, a család- és keresztnévnek kétféle alakváltozatban való használata. Magyar nyelvű kontextusban a magyar névformákat részesítik előnyben, a szlovák nyelvet elváró kontextusban pedig a többségi nyelvhez alkalmazkodó névalakokat használják. A személynevek anyakönyvezését tárgyaló törvények lehetővé teszik a keresztnév magyar nyelven való anyakönyvezését, illetve a régebben szlovákul anyakönyvezett név kisebbségi névalakra való átírását (Bauko 2018, 60). Amennyiben a szülők közös családnevet viselnek, e családnev megváltoztatása csak a szülők együttes kérelme alapján lehetséges (Bauko 2015, 182).

A személynevekre a szlovákos névformák jellemzőek. A névsorrend a következőképpen alakul: keresztnév + családnev (például *MUDr. Magdaléna Hybbe-nová, JUDr. Marta Jurinová, MUDr. Marcela Königová* stb.). A példákából kiderül, hogy a családnevhez még az *-ová* végződés is hozzákapcsolódik. Előfordulnak magyaros névformák is (családnev + keresztnév): *II. Koháry István, Lóska Lajos*.

3 Az adatbázis a szerző birtokában van. A 20-170-00025 iktatószámú *Maďarsko–slovenský bilingvizmus a jazyková krajina Filakova a Rimavskej Soboty* (Magyar–szlovák kétnyelvűség, valamint Fülel és Rimaszombat nyelvi tájképe) című projekt részeként CD-melléklet formájában is megjelenik a Kisebbségi Kulturális Alap támogatásával.

2. kép. Magyaros névforma a nyelvi tájképben

A férfiak és nők nevét tartalmazó feliratokon, emléktáblákon, névtáblákon, szobrokon gyakran szlovák névformákkal találkozhatunk (például *Štefan Strapko* – szlovák keresztnévalak + szlovák családnévforma + szlovákos névsorrend). A fényképes adatbázisban harminc olyan fénykép szerepel, amely emlékművön szereplő feliratot tartalmaz.

3. kép. Szlovák névforma

A néviselő etnikai identitására a magyar családnév is utalhat (például *Štefan Nagy* – szlovák keresztnévalak + magyar családnévforma + szlovákos névsorrend). Jellemzőek a magyaros (például *Laurencsik Imre*, *Melicher Antal*, *Nagy*

József, Sztronga Antal – magyar családnévforma + magyar, illetve mindkét nyelvben azonos keresztnévalak + magyaros névsorrend) névalakok is. Kettős családnevek csak ritkán fordulnak elő Fülek névszemiotikai tájképében: *Nógrádi Pap Gyula* stb.

Füleken a kétnyelvű emléktáblák névhasználatára jellemző, hogy a személynév magyaros és szlovák formában is fel van tüntetve (*Viliam Hulita–Hulita Vilmos*).

4 kép. Kétnyelvű emléktábla

Egy esetben fordult elő, hogy a kétnyelvű táblán a személynév csak egyszer van feltüntetve magyaros formában. A személynév a magyar és szlovák nyelvű szöveget köti össze, a család- és keresztnév magyaros formában olvasható, mivel az jeles magyar személyiségnek állít emléket (*Löwy Leopold*).

A város temetőinek tájképére régen az egynyelvűség volt jellemző, mivel a sírfeliratokon magyarul feltüntetett személynevek fordultak elő. Az elhunyt magyar nemzetiségű személyek nevét általában magyar alakváltozatban tüntették fel abban az esetben is, ha életük során szlovákul anyakönyvezett nevet viseltek: *Oláh József, Galát Béla, Bolcsó Ferenc* stb. Mostanság viszont egyre több a kétnyelvű vagy a szlovák (egynyelvű) névforma a sírfeliratokon, amely fokozatosan szorítja ki a magyar feliratokat: *Sabína Citterbergová, Eduard Citterberg*. Ennek ellenére megállapítható, hogy meddő többségben magyar személyneveket tartalmazó sírfeliratok fordulnak elő.

A nyelvi tájkép nemcsak az utcákon jelenik meg, hanem egy-egy intézmény belső terében is, például egy hivatalban, kórházban vagy iskolában (Karmacsai 2018, 174). A magyar tannyelvű iskolákban (*II. Koháry István Alapiskola, Mocsár Lajos Alapiskola, Füleki Gimnázium*) található tablók, névtáblák a tanárok és diákok neve (család- és keresztnéve) magyarul, magyaros formában van feltüntetve.

Helynév-szemiotikai tájkép

A magyarlakta településeken a helység kezdetét és végét közúti tábla jelzi: a felső, nagyobb méretű táblán a szlovák helységnév szerepel fehér alapon fekete betűkkel. Alatta egy önálló, kisebb méretű névtáblán található a magyar helységnév, kék alapon fehér betűkkel (Bauko 2019, 145–146). Az „elsődleges” államnyelvi *Filakovo* megnevezés nagyobb méretű névtáblán, fehér színű alapon nagyobb fekete betűkkel szerepel, mint az alatta elhelyezkedő kisebbségi *Fülek* helységnevet tartalmazó kisebb méretű névtábla, melyen kék színű alapon kisebb méretű fehér betűkkel található a településnév. Időközben megkezdték a nemzetiségi nyelvű helységnévtáblák cseréjét, az új táblák nagyságukat tekintve azonos méretűek lesznek az államnyelvűekkel.⁴ Időközben a városban is megjelentek az új táblák.

5. kép. A város elejét jelző helységnévtábla (a szerző felvétele)

Az 1999. évi 184. számú kisebbségi nyelvhasználati törvény rendelkezik az utcanevek megjelöléséről.⁵ A Szlovák Köztársaság Belügyminisztériumának Tt. 31/2003. számú határozata is tartalmazza az utcák és más közterületek megjelölését. A törvény szerint azon a településen, amelyben több utca vagy közterület

4 Ezen a településeken a nemzetiségi nyelvű helységnévtáblák az elmúlt években kivitelezésükben kisebbek voltak, mint az államnyelvűek. A szaktárca nemrégiben kiadott rendelete (A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának 1994. évi 191. számú törvénye, később az 1999. évi 221. számú kormányrendelet szól a településeknek nemzetiségi kisebbségi nyelven történő megjelöléséről) ezen a formaiságon változtatott, lehetővé téve, hogy a nemzetiségi nyelvű helységnévtáblák az államnyelvűekkel azonos méretűek és azonos kivitelezésűek legyenek. A táblákban különbség az is, hogy az államnyelvű táblának fekete, a nemzetiségi nyelvűnek pedig kék lesz a kerete.

5 A városban összesen 72 utcánév szerepel.

található, minden utcának megvan a saját megnevezése. Nem minden településen vannak hivatalos utcanevek. A helységekben nem fordulhat elő többször ugyanaz az utcanév (Bauko 2015).

A kétnyelvű utcanévtáblákon az első helyen általában a szlovák név szerepel, és alatta vagy mellette jobbra áll a magyar név: *Parková ulica/Park utca*, *Baštová ulica/Bástya utca*, *Radničná ulica/Városháza utca* stb. Arra nem találtam példát, hogy a magyar utcanév megelőzné a szlovák névformát. Egynyelvű (szlovák) utcanevekre viszont igen: *Jilemnického ulica*, *Školská ulica*, *Hollého ulica*.

6. kép. Kétnyelvű utcanévtábla

Az egyes városrészeket, utcákat jelölő tájékoztató táblák nagy része kétnyelvű (*Mestský park/Városi park*). Háromnyelvű tájékoztató táblára is találhatunk példát: *Hrad–Vár–Castle*.

7. kép. Városrész háromnyelvű (szlovák–magyar–angol) tájékoztató táblája

Intézménynév-szemiotikai tájkép

Az állami intézményekben is találkozhatunk a kétnyelvűséggel. A magyar nyelvű megnevezés – ugyanakkora nagyságú betűkkel, illetve azonos betűtípussal szedve – többnyire az intézmény szlovák neve után következik; például

Mestský úrad Filakovo/Füleki Városi Hivatal, Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny/ Munka-, Szociális és Családügyi Hivatal, Klub dôchodcov/Nyugdíjasok Klubja, Mestská knižnica vo Filakove/Füleki Városi Könyvtár, Mestské vlastivedné múzeum/Városi Honismereti Múzeum, Mestské kultúrne stredisko/Városi Művelődési Központ stb. Előfordulnak ellenben egynyelvű (szlovák) feliratok is: *Zdravotné centrum pod hradom, Okresné riaditeľstvo hasičského a záchranného zboru v Lučenci–Hasičská stanica vo Filakove*. A városi hivatal épületében az osztályok megnevezései többnyire kétnyelvűek: *Oddelenie vnútornej správy/Belügyi Osztály, Oddelenie ekonomiky a majetku mesta/Közgazdasági és Vagyongazdálkodási Osztály*. Egynyelvű (magyar) felíratra is találhatunk példát: *Magyar Közösségi Ház*.

Az Állami Vasúttársaság (ŽSSK) füleki épületére is felkerült a város magyar megnevezése: *Filakovo/Fülek*. Hosszú idő után 2017-től fokozatosan kerülnek ki a magyarlakta települések vonatállomásaira a magyar vasúti táblák.

8. kép. Vasúti kétnyelvűség

Ugyanezt már nem mondhatjuk el az autóbusz-megálló megnevezéséről, legutóbb már a táblája sem volt meg. A rendszerváltozást követően több füleki oktatási intézmény kérvényezte az intézmény magyar megnevezésének megváltoztatását, s többnyire a régióhoz vagy a városhoz kötődő vagy a magyar kultúrtörténetből ismert személyiség nevét vette fel az intézménynévbe, például *Základná škola Štefana Koháryho II. s vyučovacím jazykom maďarským/II. Koháry István Alapiskola, Základná škola Lajosa Mocsáryho s vyučovacím jazykom maďarským/Mocsáry Lajos Alapiskola*. A magyar tannyelvű iskolák névtábláján elsőként a szlovák megnevezés van feltüntetve, és azt követi a magyar névmegfelelő: *Gymnázium/Gimnázium*. A hivatalos kétnyelvű iskolanévről részét képezheti a helységnév is: *Základná škola Štefana Koháryho II. s vyučovacím jazykom maďarským/II. Koháry István Alapiskola, Mládežnícka 7, Filakovo–Fülek*.

9. kép. Oktatási intézmény kétnyelvű megnevezése

Az egyházi intézmények neveire is a kétnyelvűség jellemző. A magyar nyelvű megnevezés – ugyanakkora nagyságú betűkkel, illetve azonos betűtípussal szedve – többnyire az intézmény szlovák neve alatt következik: *Františkánsky kláštor a rímskokatolícky farský úrad Filakovo–Ferencs Kolostor és Római Katolikus Plébánia Hivatal*.

Az üzlet-, szálloda- vagy étteremnevek esetében ritkábban fordulnak elő szlovák–magyar kétnyelvű megnevezések (például *Rybárske centrum/Horgász Centrum*, *Papierníctvo–hračky/Papír–játékbolt*), vagy csak magyar nyelvű feliratok (*Európa Bár*) sokkal jellemzőbbek az egynyelvű (többnyire angol nyelvű) feliratok, például *Roxy Bar*, *Cocoloco*, *Italy Trend*, *Trofea*, *MK Trade*, *Game Vegas Club*, *Arsenal*, *Route 66* stb.

Összegzés

A nyelvi tájkép szerves kísérője egész életünknek, hiszen bárhová megyünk, világunkban szinte mindenütt találkozunk valamilyen vizuális nyelvi üzenettel. A névszemiotikai tájkép nemcsak az utcákon, reklámtáblákon, utcanévtáblákon jelenik meg, hanem egy-egy oktatási intézmény belső terében is, legyen szó egy hivatalról vagy egy iskoláról. A névszemiotikai tájkép elemzése alapján levonhatjuk azt a következtetést, hogy a vizsgált településen erősödik a vizuális kétnyelvűség, ezáltal a magyar nyelv presztízse, értéke is.

Fülek személynév-szemiotikai tájképe változatos képet mutat: magyar és szlovák személynévalakok is előfordulnak, de a magyaros névformák a frekvenciátalabbak. Találkozhatunk még kettős személynévhasználattal is. A temetői névszemiotikai tájképre jellemző a magyaros formák használata: a szlovákul anyakönyvezett személynév ellenére az egyén vagy a közösség által használatos magyaros formában tüntetik fel.

A város helynév-szemiotikai tájképre a kétnyelvűség jellemző. A helységnevtáblán és az utcaneveket jelölő táblákon az első helyen az államnyelvi névforma áll, s ezt követi a magyar (kisebbségi) névpárja.

Az intézménynevet szemiotikai tájkép szintén színes képet mutat; míg az állami intézményekben (városi hivatal, magyar tannyelvű iskolák stb.) a kétnyelvűség uralkodik, addig az üzlet-, szálloda- és étteremnevek esetében jellemzőbbek az egy nyelvű (főleg angol nyelvű) feliratok. A kisebbségi tulajdonnév feltüntetése bizonyos esetekben annak ellenére elmarad (például az autóbusz-állomáson), hogy ezt lehetővé tennék a kisebbségi névhasználatra vonatkozó törvények.

Összességében elmondható, hogy a civil aktivistáknak (Kétnyelvű Gömörért és Nógrádért) és a város vezetésének köszönhetően egyre gyakrabban jelennek meg magyar nyelvű feliratok.

Irodalom

- Bauko János. 2015. Kétnyelvűség és névszemiotikai tájkép: Kisebbségi névtörvények és vizuális tulajdonnév-használat Szlovákiában. *Névtani Értesítő* 37: 179–194.
- Bauko János. 2018. Komárom/Komárno névszemiotikai tájképe. In *Nyelvi tájkép, nyelvi sokszínűség I.: Nyelvhasználat, nyelvi tájkép és gazdasági élet*, szerk. Tódor Erika-Mária–Tankó Enikő–Dégi Zsuzsana. 55–70. Kolozsvár: Scientia Kiadó.
- Bauko János. 2019. *Társadalom és névhasználat: Magyar névtani kutatások Szlovákiában*. Budapest: Magyar Nyelvtudományi Társaság–ELTE BTK Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszéke.
- Csernicskó István. 2013. *Államok, nyelvek, államnyelvek: Nyelvpolitika a mai Kárpátalja területén (1867–2010)*. Budapest: Gondolat Kiadó.
- Horony Ákos–Orosz Örs–Szalay Zoltán. 2012. *A hely nevei, a nyelv helyei: Jelek a térben 4*. Somorja: Fórum Kisebbségkutató Intézet.
- Karmacsi Zoltán. 2018. Kárpátaljai magyar iskolák nyelvi tájképe. In *Nyelvek és nyelvváltozatok térben és időben: Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból IV.*, szerk. Karmacsi Zoltán–Máté Erika. 174–183. Ungvár: „RIK-U”.
- Kiss Lajos. 1980. *Földrajzi nevek etimológiai szótára*. 221. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Landry, Rodrigue–Bourhis, Richard. 1997. Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality. *Journal of Language and Social Psychology* 16: 23–49.
- Mrva Marianna–Szilvássy Tímea. 2011. Kétnyelvűség a dél-szlovákiai településeken. *Fórum Társadalomtudományi Szemle* 13 (1): 37–58.
- Orosz Örs. 2013. Vizuális kétnyelvűségi felmérés (KFK-projekt). In *Nyelvi jogok: A kisebbségi és nyelvi jogok helyzete Szlovákiában I.*, szerk. Tóth Károly. 117–136. Somorja: Fórum Kisebbségkutató Intézet.
- Tódor Erika-Mária. 2018. A vizuális nyelvhasználat vizsgálata magyar településeken. In *Nyelvi tájkép, nyelvi sokszínűség I.: Nyelvhasználat, nyelvi tájkép és gazdasági élet*, szerk. Tódor Erika-Mária–Tankó Enikő–Dégi Zsuzsana. 111–124. Kolozsvár: Scientia Kiadó.

Laslo ANĐAL

SEMIOTIČKI PEJZAŽ NAZIVA U FÜLEK-U/FILAKOVU

Semiotički pejzaž naziva predstavlja sastavni deo jezičkog pejzaža, a obuhvata vlastita imena i prateće vanjezičke znakove koji se javljaju na natpisima u javnom prostoru i raznim površinama. Izučavanje semiotičkog pejzaža naziva značajno doprinosi istraživanju jezičkog pejzaža. Vizuelno prikazivanje vlastitih imena u dvojezičnom okruženju ukazuje na odnose moći, na politiku upotrebe naziva, na status jezika, na prestižni status manjinskog (mađarskog) jezika. Vlastita imena su u okviru kulturnog nasleđa pokazatelji lokalnog, regionalnog i nacionalnog identiteta. Za semiotički pejzaž naziva u Filakovu karakteristično je da se na natpisima jednako javljaju nazivi na slovačkom i mađarskom jeziku. Dominiraju slovački nazivi, ali nalazimo primere i za dvojezične nazive, dok su na određenim mestima mađarski nazivi dominantni. Semiotički pejzaž toponima (prvenstveno nazivi naselja i ulica) karakteriše dvojezičnost: na prvom mestu uglavnom stoji slovački naziv (na državnom jeziku) praćen mađarskim (manjinskim) ekvivalentom. Semiotički pejzaž naziva ustanova je veoma raznovrstan: na natpisima državnih ustanova (npr. institucije, škole) dominiraju dvojezični nazivi, dok u slučaju nekih vrsta naziva ustanova (npr. naziva restorana) češći su jednojezični (uglavnom engleski) nazivi. U Filakovu u poslednje vreme zahvaljujući prvenstveno civilnim organizacijama (npr. Kétnyelvű Gömör és Nógrád – Dvojazyčný Gemer a Novohrad) kao i upravi grada sve češće nailazimo na mađarske natpise, dakle širi se upotreba naziva na maternjem jeziku.

Ključne reči: Filakovo, jezički pejzaž, dvojezičnost, vizuelna upotreba jezika, semiotički pejzaž naziva

László ANGYAL

THE NAME-SEMIOTIC LANDSCAPE OF FÜLEK/FILAKOVO

The semiotic landscape is an essential part of the linguistic landscape, and it encompasses names and extralinguistic signages seen on signs in public spaces and other surfaces. Examining the name-semiotic landscape greatly contributes to the research in the field of linguistic landscape. The visual presentation of names in a bilingual community talks about the distribution of power, the political use of names, the status of language, and about the prestige of minority (Hungarian) language. Personal names are, within the national heritage, indicators of local, regional and national identity. Name-semiotic landscape in Filakovo typically has signs in Slovak and Hungarian languages. The Slovak names are dominant, but there are examples of bilingual names, while in certain bilingual areas Hungarian names are dominant. The name-semiotic landscape of place names (mostly names of settlements and streets) are typically bilingual: usually the Slovak form (official language) precedes, followed by the Hungarian (minority) equivalent. The name-semiotic landscape of institutions is pronouncedly varied: the signages of state institutions (e.g. institutions, schools) are dominated by bilingual names, while in the case of some types of institution names (e.g. restaurant names) monolingual (mostly English) names are more common. Recently in Filakovo, thanks primarily to civil organizations (e.g. Kétnyelvű Gömör és Nógrád – Dvojazyčný Gemer a Novohrad) as well as to the city administration, we increasingly come across Hungarian proper names, so their use in the mother tongue is expanding.

Keywords: Filakovo, linguistic landscape, bilingualism, visual linguistic usage, name-semiotic landscape